

A buddhista vallás és a kasztrendszer felszámolása Indiában

India a világ legnépesebb demokráciája, és egyben a világ egyik legvallásosabb társadalma. Számunkra, európaiak számára a vallás és az emberi jogok a francia forradalom óta két egymással ütköző fogalomnak tűnik föl, de Indiában a vallás és az emberi jogok egymásra épülnek. Ennek a különös helyzetnek a kulcsa az a személy, aki India alkotmányát megszüvegezte, a nemzetgyűlésben beterjesztette, és aki az indiaiak szemében a kasztrendszer felszámolója: Dr. Ámbédkar. A kasztrendszer elnyomásából felszabadult indiai tömegek vallási értelemben is szentnek tekintik Dr. Ámbédkart. Arcképeivel templomok oltárain, hivatalok falán, és otthonokban, lakások bejárata fölött, sőt a lakásokban diszhelyen találkozunk.

Dr. Ámbédkar így nyilatkozott a modern fogalmaknak a buddhista szövegekörnyezettel való összekötéséről 1954. október 3-án az All India Radio adásában: „Társadalmi filozófiám három szóban szentesíthető: szabadság, egyenlőség, testvériség. Ámde senki ne gondolja, hogy a filozófiámat a francia forradalomból vettem kölcsön. A filozófiám a vallásban gyökeredzik, nem a politika tudományában. Mesteremtől, a Buddhától vezetem le.”

Dr. Ámbédkar, miközben óriási jogi tudásának legjavát adta India alkotmányának megírásába, az egyszerű embereknek a nép nyelvén, vallási történetek formájában is megüzente ugyanazt a demokratikus gondolatot a szabadságról, az egyenlőségről és a testvériségről.

Álljon itt két rövid történet Dr Ámbédkar "The Buddha and his Dhamma", A Felébredett és Tana c. könyvéből. A fordítás alapjául szolgáló kiadás: THE BUDDHA AND HIS DHAMMA

Kashinath Mesram, Buddha Bhumi Prakashan, Kamptee road,
Nagpur 6th October 2011.

Dr. Ámbédkar e művében a XX. század derekán összefoglalta mindazt, amit a demokratikus fordulatot vett Indiában a hindú tömegeknek tudniuk érdemes India nagy szülöttéről, a buddhista világvallás megalapítójáról. Egyebek között ebben a kötetben csokorba szedte a buddhista szentiratok azon történeteit, amelyek megmutatják: a Magasztos Buddha már 2500 évvel ezelőtt vallási alapon elvetette a kasztok rendszerét, és az egyenlőség híve volt. Az első történet abból a korai időszakból való, amikor a Buddha megszervezte a szerzetesrendjét.

A Buddha szülővárosában az öt támogató Sákja hercegi családok úgy döntöttek, hogy családonként egy-egy fiút szánnak a Magasztos kíséretébe. A hat előkelő családból hat nemesifjú elhatározta, hogy belépnek a Rendbe, és a Buddha után erednek az otthontalanságba.

Upáli, az alacsony származású borbély is ment velük hetediknek. Amikor már bizonyos távolságra voltak, visszaküldték a kíséretüket, így léptek át a szomszédos területre. Levették finom felszereléseiket, a ruhájukba csomagolták, batyut csináltak belőle, és azt mondták Upálinak, a borbélynak: „Jó Upáli, te fordulj vissza Kapilvasztuba. Ezek a dolgok elegendőek lesznek a megélhetésedre. Mi megyünk, és csatlakozunk a Magasztoshoz.” Nekiindultak, és Upáli elvált a társaságtól avval a céllal, hogy hazamegy.

Buddha barátaitól elbúcsúzva azonban hazafelé menet a borbély így gondolkodott: „A nemes Sákják büszke emberek. Ha ezekkel a díszekkel megyek haza, még meg találnának ölni azt gondolván, hogy megöltem a társaimat és elfutottam a díszekkel. Miért ne mennék inkább tovább ugyanazon az úton, amerre a Sákja törzs vitézei mentek? Tényleg, miért is ne?”, töprengett Upáli. Ledobta a válláról a batyut a díszekkel, és fölakasztotta egy fára: „Aki

megtalálja, vigye el, mint ajándékot.” Sarkon fordult, és ment a Sákja ifjak után.

A Sákják már messziről meglátták: „Miért jöttél vissza, kedves Upáli?”

Elmondta nekik, mit érzett, és ők így feleltek: „Jól tetted kedves Upáli, hogy nem mentél haza. A Sákják lobbanékony természetűek, akár meg is ölhetek volna.” Magukkal vitték Upálit, a borbélyt oda, ahol a Magasztos volt. Megérkezvén meghajoltak a Magasztos előtt, és egyik oldalára leültek. Már ülve mondták a Magasztosnak ezt: „Mi Sákják, felfuvalkodottak vagyunk. Itt van velünk Upáli, sokáig szolgánk volt. Legyen szíves a Magasztos őt előttünk fölvenni a szerzetesi rendbe, hogy tiszteletünket és megbecsülésünket fejezhessük ki neki, és rangidősként leboruljunk előtte, így törjük le magunkban a Sákja büszkeséget.”

A Buddha pedig a szerzetesrend rangsorában elsőnek fogadta az alacsony származású Upálit, a borbélyt, majd másodjára a Sákja vitézeket.

A második történet főszereplője Szunít', az utcaseprő.

Rádzsgírben élt egy guberáló, a neve Szunít'. Megélhetését utcaseprőként kereste. Amit a házigazdák eldobáltak az út szélén, ő összesöpörte. Megvetett és öröklődő foglalkozás volt ez.

Egy napon a Magasztos kora hajnalban felöltözött, és nagyszámú kolduló szerzetes kíséretében bement Rádzsgír városába alamizsnáért.

Szunít' pedig söpörte az utcát, gyűjtötte a hulladékot, a szemetet, először kupacokba, aztán a kosárba, amit a hátán cipelt.

Lenyűgözve nézte a Mestert és kíséretét, a szíve megtelt örömmel és áhítattal.

Nem talált helyet az úton, hogy lehúzódjon, kosarát nekitámasztotta a falnak, maga is a falnak szorult, kezét összetéve köszöntötte a Magasztost.

A Magasztos pedig, amikor közel ért, mennyei hangon megszólalt: „Szunít’! Mire jó neked ez a cudar megélhetés? Kibírnád, ha az otthontalanságba távoznál, és szerzetesnek állnál?”

Szunít’ úgy megörült, mintha a halhatatlanság vizével öntötték volna le: „Ha ilyen nagy emberek, mint a Magasztos, ebben az életben pappá szentelődhetnek, miért ne tehetném én is? Ha a Magasztos elfogad engem...”

Akkor a Magasztos így szólt: „Gyere, Bhikkhu! Szunít’ pedig erre a szóra megkapta a fölavatást, az alamizsnás szilkét és a sárga ruhát.

A Mester elvitte őt a kolostorba, megtanította neki a Tant és a fegyelmi szabályokat, és így szólt: „A szent élet fegyelmi szabályaival, önmérséklet és önuralom által az ember megszentelődik.”

Amikor a Buddhát arról kérdezték, hogy Szunít’ hogy vitte ilyen sokra, a Buddha így szólt: **„Az útmenti szemétdombon is kinőhet a liliom, illatos lesz, és édes. Az anyagiak világiak vakok, nem látják, hol ragyog föl közöttük a Buddha igazi gyermeke.”**

Most pedig lássuk Dr. Ámbédkar szociológiai igényű elemzését a kasztrendszeréről.

Dr. Ámbédkar már a harmincas években pontos menetrendet állított föl az indiai társadalom demokratikus átszervezésére. Legfontosabb szövege erről az „Annihilation of caste”, a Kasztrendszer felszámolása című munkája. Ismertetésünk alapjául szolgáló kiadás: https://ccnmtl.columbia.edu/projects/mmt/ambedkar/web/readings/aoc_print_2004.pdf

A XXI. század eleji Magyarországon különösen izgalmas olvasmány az a láttelep, amit Dr. Ámbédkar a kasztrendszeréről megfogalmaz. A szöveget olvasva szinte pontról pontra ráismerhetünk a mai magyar társadalmat gyötrő bajokra.

Szemelvényünk Dr. Ámbédkar szövegének azt a részét tárja elénk, ahol Ámbédkar a kasztrendszer 14 káros jellemzőjét sorolja fel. Érdekes gyakorlat ma Magyarországon Ámbédkart olvasni. Azt

ajánljuk a magyar olvasónak, hogy olvasás közben mind a 14 jellemző kapcsán gondoljon a hazai cigányság helyzetével vonható párhuzamra. Amikor pedig Dr. Ámbédkar a bráhminokról ír, akkor idézzük fel Petőfitől a Magyar nemes, Adytól pedig a Disznófejű nagyúr alakját.

A kasztrendszer 14 káros jellemzője: 1. megoszt 2. alá-főlé rendel 3. származási alapon szelektál 4. röghöz köt, munkanélküliséget okoz 5. elidegenít a hivatástól 6. támogatja a fajelméletet 7. akadályozza a közös tevékenységet 8. uszít 9. marginalizál 10. a felemelkedőket visszanyomja 11. nem engedi a befogadást 12. nem engedi a nemzeti összetartást 13. elfojtja a reformokat 14. lerombolja a közjóért való áldozatvállalást

(A kasztrendszer nem pusztán munkamegosztás, hanem a munkások megosztása).

Milyen kár, hogy a kasztrendszernek mind a mai napig akadnak védelmezői! Sokféle védekezés van. Védik például azon az alapon, hogy a kasztrendszer csak a munkamegosztás másik neve. Ha pedig munkamegosztásra minden civilizált társadalomban szükség van, akkor – így a védelmezők – semmi baj nincs a kasztrendszerrel.

1. Az **első** dolog, amit e nézet ellen föl kell hozni, az az, hogy a kasztrendszer nem pusztán munkamegosztás, hanem **a munkások megosztása**. A civilizált társadalomnak kétségtelenül szüksége van munkamegosztásra. De egy civilizált társadalomban sem kíséri a munkamegosztást a munkások természetellenes elkülönítése áthatolhatatlan rekeszekbe.
2. A kasztrendszer még csak nem is a munkások elkülönítése – hanem **alá-főlé rendeltség**, amely a dolgozókat lépcsőzetesen egymás fölé rendeli. Semmilyen más országban nem kíséri a munkamegosztást a dolgozók ilyen lépcsőzetes besorolása.

3. Van a kasztrendszer e felfogása bírálatainak egy harmadik pontja: ez a munkamegosztás nem magától jön létre és nem természetes adottságokon alapszik. A társadalmi és az egyéni hatékonyság megkövetelné, hogy az egyén képességeit a határaiig fejlesszük, hogy pályát választhasson, és karriert építsen. Ezt az elvet megsérti a kasztrendszer, amennyiben már előre kijelöli a feladatokat az egyéneknek, és nem a tehetség fejlesztése alapján válogat, hanem **a szülők társadalmi helyzete alapján**.
4. Más nézőpontból tekintve a foglalkozások rétegzése, ami a kasztrendszer eredménye, kifejezetten káros. Az ipar sosem statikus. Gyors és váratlan változások következnek be. Ilyen változások közepette az egyének szabadságra van szüksége, hogy foglalkozást válthasson. Ha nincs meg a szabadsága a változó körülményekhez való alkalmazkodásra, akkor elveszítheti a megélhetését. Márpedig a kasztrendszer nem engedi meg a hindúknak, hogy olyan foglalkozásba kezdjenek, amire kereslet van, hacsak nem tartoznak örökletesen az adott foglalkozáshoz. Ha a hindúk inkább éhen halnak, semmint a kasztjuknak kijelölttől eltérő foglalkozásba kezdjenek, annak a kasztrendszerben találjuk meg az okát. A kaszt az országban látható **munkanéküliség közvetlen oka**, mert nem engedi a foglalkozások újrendezését.
5. A kaszt alapú munkamegosztás egy másik komoly hiányosságtól szenved: a szétválasztás nem választáson alapul. Egyéni érzésnek, egyéni kívánságnak nincs benne helye. A predestináció, az eleve elrendelés dogmáján alapszik. A társadalmi hatékonyság vizsgálata alapján kénytelenek vagyunk elismerni: az ipari rendszer legnagyobb baja nem annyira a szegénység és az avval együtt járó szenvedés, hanem az a tény, hogy oly sok ember hivatása nem egyezik a hajlamaival. Az ilyen hivatások **elidegenedést**: folytonos ellenérzést, rosszakaratot és menekülési vágyat okoznak.

Sok foglalkozás van Indiában, amelyeket a hindúk lenéznek, és ezért a foglalkozás gyakorlóiban ellenérzés kél saját munkájuk iránt. Folytonos a vágy, hogy meneküljenek ezekből a foglalkozásokból csak azért, mert a hindú vallásból áradó lenézés és megbélyegzés tönkreteszi e hivatások gyakorlóit. Milyen hatékony lehet az a rendszer, amely az ember szíve-
lelke nincs a munkájában? A kaszton alapuló gazdaság tehát káros intézmény, minthogy az ember természetes tehetségét és hajlamát a társadalmi elvárásoknak rendeli alá.

6. Egyesek biológiai lövészárkot ástak a kaszt védelmében. Azt mondják, hogy a kaszt célja a faj és a **vér tisztaságának őrzése**. A néprajztudósok azonban úgy vélik, hogy sehol nem léteznek tiszta rasszok, és a világon mindenhol minden faj keveredik. Különösen ez a helyzet az indiai népekkel. *D. R. Bhándárkar* □□□□□□□□ □□□□□□□□ a „Külföldi elemek a hindú népességben” című művében megállapította, hogy „Aligha van egyetlen osztály vagy kaszt Indiában, amelyikben ne lenne idegen beütés. Nemcsak a harcos osztályok (*rádzsputok* □□□□□□, *maráthák* □□□□□□) közé, de a bráhmínok közé is keveredett idegen vér, pedig ők abban a boldog illúzióban élnek, hogy minden idegen elemtől mentesek.

A tény az, hogy a kasztrendszer sokkal később jött létre, mint ahogy a különböző rasszok vére és kultúrája Indiában összekeveredett. Azt állítani, hogy a különböző kasztok megannyi különböző rasszt jelentenének, a tények megcsúfolása lenne. S ugyan miféle rassz-béli rokonság állna fenn a *pandzsábi* □□□□□□ / □□□□□□ bráhmínok és a *madraszi* □□□□□□ bráhmínok között? Milyen fajtabéli rokonság kötné össze a *bengáli* □□□□□□ érinthetetleneket a madraszi érinthetetlenekkel? Milyen rassz különbség volna a *pandzsábi* bráhmínok □□□□□□□□ és a *pandzsábi csamárok* □□□□□□ között? Milyen fajkülönbség lenne a *madraszi* bráhmínok és a *madraszi páriák* között? A *pandzsábi* bráhmínok ugyanaz a

génkészlet, mint a pandzsábi *csamárok*, és a *madraszi* bráhminok ugyanaz a rassz, mint a *madraszi* páriák.

A kasztrendszer nem jelöl ki fajkülönbségeket. A kasztrendszer ugyanazon rasszok társadalmi felosztása. Ha mégis valaki fajkülönbséget feltételezne, megkérdezhetné: „Milyen kár származna a különböző kasztok közötti házasodással meg lenne engedve a faj és vérkeveredés?” Nem kétséges, hogy az emberek és az állatok közötti különbség olyan mély, hogy a tudomány külön fajokról beszél. De azt még a rasszok tisztaságában hívő tudósok sem állítják, hogy az emberi rasszok külön fajokat alkotnának. Egy és ugyanazon faj változatai ezek. Szaporodhatnak egymás között, és szaporodásképes utódokat hoznak létre.

Képtelenségeket hordanak össze azok, akik a kasztrendszer védelmében öröklődésről és *eugenikáról* (fajnemesítésről) beszélnek. Ha a kasztrendszer összhangban lenne a fajnemesítés alapelveivel, akkor kevesen elleneznék, mert kevesen elleneznék a fajnemesítés érdekében az ésszerű pároztatást. (*Dr. Ámbédkar a második világháború előtt írta ezt, tehát akkor még nem tudhatta, hogy rövid időn belül mivé fajul a fajnemesítés. – a fordító jegyzete*) De megbukik az az érvelés, hogy a kasztrendszer ésszerű pároztatást biztosít. A kasztrendszer negatív dolog. Pusztán a különböző kasztokhoz tartozók házasodását tiltja. Nem pozitív módszer arra, hogy kiválassza, egy adott kasztból kiknek kellene összeházasodni.

Ha a kaszt *eugenikus* (fajnemesítő) volna, akkor az alkasztoknak is *eugenikusoknak* kellene lenniük. De állíthatja-e valaki is komolyan, hogy az alkasztok *eugenikus* eredetűek? Úgy gondolom, hogy egy ilyen állítás képtelenség lenne, és pedig egy nagyon nyilvánvaló oknál fogva. Ha a kaszt (*a négy varna*) fajtát jelent, akkor az alkasztok (*a négyezer dzsáti*) különbségei nem jelenthetnek fajta-béli különbségeket, mert az alkasztok ugyanannak az emberfajtának *ex hypothesia* alfajai. Következésképpen az alkasztok közötti vegyes házasság és

együtt étkezés tilalmának nem lehet célja a faj és a vér tisztaságának fenntartása. Ha pedig az alkasztok eredete nem lehet fajnemesítő, nincs alapunk azt állítani, hogy maguknak a kasztoknak az eredete *eugenikus*.

Ha a kaszt *eugenikus* eredetű, akkor érthető a vegyes házasság tilalma. De mi lehet a célja a kasztok és ugyanúgy az alkasztok együtt étkezése tilalmának? Az együtt étkezés nem fertőzheti a vért, tehát nem okozhatja sem a fajta javulását, sem romlását.

Ez mutatja, hogy a kasztrendszernek nincs tudományos eredete, és akik *eugenikus* alapot próbálnak adni neki, hogy tudományos támogatást szerezzenek hozzá, tévúton járnak. A fajnemesítés ma sem tud gyakorlati lehetőséggé válni, mert nincs az öröklődés tekintetében biztos tudásunk. *Bateson* a „*Mendel öröklési elvei*” című munkájában ezt mondja: „A magasabb szellemi minőségek leszármazásában semmi sincs, ami az átadás bármiféle rendszerét követné. Valószínű, hogy a szellemi és a kifejezettebb fejlődést mutató fizikai képességek inkább számszerű tényezők egybeesésének eredményei, semmint bármiféle genetikai elem birtoklásáé.” Úgy érvelni, hogy a kasztrendszer fajnemesítő koncepció, azt jelentené, hogy a mai hindúk őseinek olyan örökléstani tudást tulajdonítunk, amellyel a mai tudósok sem rendelkeznek.

Gyümölcséről ismerhetjük meg a fát. Ha a kaszt fajnemesítő, akkor milyen emberfajtát eredményezett? Fizikai tekintetben a hindúk a C3 kategóriába tartoznak. Pigmeus törpék, satnya alkatúak, és ellenálló képesség híján vannak. Kilencedik és tizedik helyen állnak a katonai szolgálatra való alkalmatlanságban. Ez mutatja, hogy a kasztrendszer nem testesíti meg a mai fajelmélet eszményeit. Ez a társadalmi berendezkedés egy elferdült hindú csoport beképzeltségét és önzését testesíti meg, akik magas státuszukat kihasználva népszerűvé tették, és tekintélyüknél fogva rákényszerítették az alávetettekre.

7. A kasztrendszer nem okozott gazdasági hatékonyságot. Nem eredményezett fajtanemesítést. Volt viszont egy eredménye: szétzilálta és demoralizálta a hindúkat.

A legelső dolog, amit el kell ismernünk, az az, hogy a hindú társadalom egy mítosz. Maga a „hindú” szó is külföldi eredetű. A mohamedánok adták a helyieknek, hogy megkülönböztessék őket maguktól. Egyetlen szanszkrit műben sem fordul elő a mohamedán hódítás előtt. Nem érezték szükségét egy közös névnek, mivel elgondolásuk sem volt arról, hogy közösséget alkotnának. Hindú társadalom, mint olyan, nem létezik. Csak kasztok összessége van. Minden kaszt tudatában van a létezésének. Létének egyetlen értelme önmaga túlélése. A kasztok szövetséget sem alkotnak. Egy kasztot semmilyen érzés nem kapcsol más kasztokhoz, kivéve, ha épp hindú-muszlim zavargások törnek ki. Minden más alkalomkor mindegyik kaszt azon igyekszik, hogy elkülönüljön (*segregate itself*) és megkülönböztesse magát (*distinguish itself*) más kasztoktól.

Minden egyes kaszt külön étkezik és külön házasodik, sőt elkülönült ruházatot hord. Mi más magyarázata lehet az indiai férfi és női öltözékek kavalkádjának, ami annyira lenyűgözi a turistákat? Az eszményi hindúnak olyannak kell lenni, mint patkánynak a saját lukában: vissza kell utasítania a többiekkel való érintkezést. Még egy hiányosság van a hindúk között, amit a szociológusok (Franklin Henry Giddings) így hívnának: fajtárs tudat (*consciousness of kind*). Nincs hindú fajtárs tudat. A tudat, ami a hindúkban létezik, a kaszt tudata. Ez az oka annak, hogy a hindúk nem mondhatók társadalomnak vagy nemzetnek.

Ámbár sok indiainak a hazafiúi érzései nem engedik meg, hogy elfogadják, hogy a hindúk nem nemzet, csak embertömeg. Határozottan állítják, hogy a látható különbség mögött alapvető egység jellemzi a hindúkat, amennyiben szokások, hitek és gondolatok hasonlítanak India-szerte. Mégsem fogadhatjuk el

a következtetést, hogy ezért a hindúk nemzetet alkotnának. Félreértenénk a társadalom fogalmát. Az emberek nem azért válnak társadalommá, mert egymás fizikai közelségében élnek, hiszen ha valaki messze kerül a többiektől, nem kerül ki a társadalomból.

Másrészt a szokások, hitek és gondolatok hasonlósága nem elegendő, hogy embereket társadalommá tegyen. Ezek a dolgok kieshetnek, mint egy-egy téglá. Ugyanígy egy csoport szokásait, hiteit, gondolatait átveheti egy másik csoport is, s így hasonlóság támadhat közöttük. A kultúra szétterjed. Hasonlónak találjuk a különböző ősi törzsek szokásait, hiedelmeit, gondolatait, még ha nem is élnek egymás közelében. Ám senki nem mondhatja, hogy e hasonlóságok miatt az egyes ősi törzsek egy társadalmat alkotnának. Ez azért van, mert a bizonyos dolgokban meglévő hasonlóság nem elegendő ahhoz, hogy társadalom jöjjön létre.

Az emberek akkor alkotnak egy társadalmat, ha vannak közösen birtokolt dolgaik. Ha hasonló dolgaik vannak, az egészen más, mint ha közösen birtokolnak dolgokat. Az egyetlen mód arra, hogy közösen birtokoljanak dolgokat, az, hogy kommunikációban legyenek egymással. Ezzel valójában azt állítjuk, hogy egy társadalom a kommunikáció által, sőt a kommunikációban létezik. Konkrétan tehát nem elég, ha az emberek másokkal megegyezően cselekszenek. A párhuzamos cselekvések, még ha hasonlítanak is, nem elegendőek ahhoz, hogy embereket társadalommá fogjanak össze.

Ezt bizonyítja az a tény, hogy a hindúk között a különböző kasztok ugyanazon ünnepeket ülik meg, ám a különböző kasztok hasonló ünnepeinek párhuzamos megünneplése nem kovácsolja őket egybe. E célhoz az szükséges, hogy az ember közös tevékenységekben osztozzon és vegyen részt úgy, hogy ugyanazok az érzelmek ébredjenek benne, mint amelyek a többieket is lelkesítik. Ami az egyént a közös tevékenység

részesévé teszi, úgy, hogy a siker az ő sikere legyen, a kudarc pedig az ő kudarc legyen, az valódi kötelék, az tényleg társadalommá teszi őket. **A kasztrendszer megakadályozza a közös tevékenységet, s avval, hogy a közös tevékenységet megakadályozza, meggátolja a hindúkat abban, hogy egyesítsék az életüket, öntudatos társadalommá váljanak.**

8. A hindúk gyakran panaszkodnak egy banda vagy klikk elkülönülésére, és hibáztatják őket antiszociális szellemük miatt. Ám könnyedén elfeledkeznek arról, hogy ez az antiszociális szellem a saját kasztrendszerük legrosszabb vonása. Egy-egy kaszt boldogan éneklir a másik kaszttal szembeni **uszító gyűlöletrigmusokat**, ahogyan az elmúlt háború idején a németek énekeltek a gyűlölet himnuszát az angolokkal szemben. A hindúk irodalma tele van kaszt leszármazási történetekkel, amelyek azt bizonygatják, hogy az egyik kaszt nemes származású, a többi alávaló. A *Szahjádrikhand* ennek az irodalomnak egy jellegzetes példája.

Az antiszociális szellemiség nem korlátozódik egyedül a kasztra. Mélyebbre megy, és megmérgezi az alkasztok kölcsönös kapcsolatát is. Az én tartományomban a *golak bráhminok*, a *deorukha bráhminok*, a *karada bráhminok* □□□□□□□ □□□□□□□□□, a *palsé bráhminok* és a *csitpávan bráhminok* □□□□□□□□□ mind a bráhmin kaszt alágazatainak tartják magukat. Azonban az egymás közötti antiszociális szellem legalább annyira kifejezett és fertőző, mint közöttük és a nem bráhmin kasztok között. Nincs mit csodálkoznunk ezen. Az antiszociális szellem mindenhol ott van, ahol csak egy csoportnak „saját” érdekei támadnak, amelyek kizárják a többi csoporttal való együttműködésből, mert fő céljuk a sajátjaik megvédelmezése.

Az antiszociális szellem, a saját érdekek védelmezésének szelleme annyira kiemelkedő jellegzetessége az egymástól

elszigetelt kasztoknak, mint a határokkal elválasztott nemzeteknek. A bráhmínok mindenk előtt a „saját” érdekeiket védik a nem-bráhmínokkal szemben, míg a nem-bráhmínok a saját érdekeiket védik a bráhmínokkal szemben. A hindúk ezért nem pusztán kasztok összessége, hanem egymással háborúzó csoportok sokasága, amelyek mind magukért és az önző eszményeikért élnek.

Van még egy kárhuzatos vonásuk. A mai angolok ősei egyik vagy másik oldalon harcoltak a Rózsák harcában, vagy a *Cromwell*-féle polgárháborúban. De a mai leszármazottak semmilyen neheztelést nem hordoznak azok ellen, akiknek az ősei a másik oldalon harcoltak. A viszályt elfeledték. A mai nem-bráhmínok viszont nem tudnak megbocsájtani a mai bráhmínoknak azért a megalázásért, amit Sivádzsí □□□□□□ kapott az őseiktől. A mai *kájaszthok* □□□□□□ nem fogják megbocsájtani a mai bráhmínoknak, azért a gyalázatért, amit ősapáik elszenvedtek a bráhmínok ősapáitól. Mi az oka ennek? Nyilvánvaló: a kasztrendszer. A kaszt és a kaszt-öntudat fenntartja a múlt viszályait, és akadályozza a szolidaritást.

9 A nemrégiben lezajlott vita a zárt és részben megnyitott területekről fölhívta a figyelmet az indiai őslakos törzsek helyzetére. Legalább 13 millió főről van szó. Túl azon a kérdésen, hogy az új Alkotmányból való kizárásuk jogszerű vagy nem, a tény tény marad, hogy ősi állapotukban maradtak meg egy olyan földön, amely több ezer éves civilizációval büszkélkedik. Nemcsak civilizálatlanok, de van köztük olyan életmód is, amelynek alapján **bűnözőknek sorolták be őket.**

13 millió ember vad állapotban a civilizáció kellős közepén, akár öröklődő bűnözőként!! Ám a hindúk sosem éreztek szégyent emiatt. Ez a jelenség szerintem párját ritkítja. Mi az oka ennek a szégyenteljes állapotnak? Miért nincs próbálkozás az őslakók civilizálására és megbecsültebb megélhetésre vezetésére?

A hindúk valószínűleg úgy akarnak elszámolni a bennszülöttek vad állapotban tartásáról, hogy velük született ostobaságot tulajdonítanak nekik. Valószínű, hogy a hindúk nem fogadják el, hogy az őslakók azért maradtak civilizálatlanok, mert a hindúk semmilyen erőfeszítést nem tettek a civilizálásukra, vagy egészségügyi segítségre, vagy reformálásukra, vagy, hogy jó állampolgárrá tegyék őket. Ám ha feltesszük, hogy egy hindú meg akarná tenni ugyanazt, amit a keresztény misszionáriusok meg is tesznek, vajon megtehetné-e? Azt állítom, hogy nem. A bennszülötteket civilizálni annyit tesz, mint sajátként elfogadni őket, köztük élni, felebaráti érzést kiművelni, röviden: szeretni őket. Hogyan lehetséges ez egy hindúnak? Egész élete arról az aggodalmas erőfeszítésről szól, hogy saját kasztját megőrizze. A kaszt az ő értékes birtoka, amit minden áron meg kell mentenie. Nem egyezhet bele abba, hogy kapcsolatot építsen az őslakókkal, akik a védikus idők gyűlölt nem árjainak maradékai.

Nem mintha egy hindút nem lehetne megtanítani a bűnbeesett emberiség iránti kötelességre, de az a gond, hogy akármennyi kötelességtudat sem győzheti le a kasztja megőrzésének kötelességét. Tehát a kaszt a valódi magyarázat arra, hogy a hindú miért hagyja szegyenpír nélkül a vadakat vadaknak a civilizáció kellős közepén minden lelkiismeret-furdalás nélkül. A hindú föl se fogja, hogy az őslakók esetleges veszély forrásai. Ha a vadak vadak maradnak, nem tudnak ártani a hindúknak. Ám ha a nem hindúk szelídítik meg őket, s közéjük térnek meg, az ő hitükre, a hindúk ellenségeinek sorait erősítik. Ha ez történik, azt a hindúk a kasztrendszerüknek köszönhetik.

10. Nemcsak a vadak civilizálásának emberességi ügyéért nem tesznek semmit a hindúk, hanem **a magasabb kasztbéliék szánt szándékkal akadályozzák a hindúizmus határain belül lévő alacsony kasztbéliéket abban, hogy a magasabb kasztok kulturális szintjére emelkedjenek.** Két példával szolgállok: a Szonárokkal □□□□□ egyfelől, és a *Pátharé Prabhukkal*

□□□□□□ □□□□□□ másrészt. Mind a két közösség jól ismert Maharástrában. Mint minden más fölemelkedni vágyó közösség, ők is átvettek számos bráhmín szokást.

A *Szonárok Daivadnya bráhmínoknak* □□□□□□ □□□□□□□□□□ neveztek magukat, *dhóti* ruháikat bráhmín módra hordták, és a „*namaszkar*” □□□□□□□□ üdvözlést használták, ahogyan a bráhmínok. A bráhmínok nem szerették, hogy a *Szonárok* utánózzák őket, és bráhmínoknak próbálnak látszani. A *Pésvá* uralkodók hatalmával megerősítve a bráhmínok sikeresen visszaverték a *Szonárok* próbálkozását, hogy átvegyék a bráhmínok szokásait. Még a Kelet India Társaság Bombayban székelő tanácselnökét is rá tudták venni, hogy tiltó rendelkezést bocsásson ki a Bombayban élő *Szonárok*kal szemben.

Valaha a *Pátharé Prabhu* kaszt tagjai özvegy-újra-házasodást tartottak a saját kasztjuk szokása szerint. Az özvegy-újra-házasodás szokását később társadalmilag alacsonyrendűnek tartották a kaszt egyes tagjai, mivel ellenkezett a bráhmínok gyakorlatával. Néhány *Pátharé Prabhu* igyekezett leállítani az özvegy-újra-házasodás szokását, hogy közösségük státusát ezzel emeljék. A közösség két pártra szakadt: voltak akik az újítás ellen, mások mellette foglaltak állást. A *Pésvá* uralkodók az özvegy-újra-házasodást pártolók mellé álltak, s ezzel megtiltották a *Pátharé Prabhuk*nak, hogy a bráhmínok szokásait kövessék.

A hindúk bírálják a mohamedánokat, amiért az Iszlámot karddal terjesztették. A kereszténységet is kinevetik az inkvizíció miatt. Igazából azonban ki a jobb? Ki érdemli meg jobban a megbecsülésünket? A mohamedánok és a keresztények, akik átvágták a torkát annak, aki ellenezte azt, amit ők az üdvösségük érdekében szükségesnek tartottak, vagy a hindúk, akik nem terjesztették a világosságot, hanem sötétségben igyekeztek tartani másokat, akik nem járultak hozzá ahhoz, hogy intellektuális és szociális örökségüket

megosszák azokkal, akik készek és hajlandóak voltak azt saját lelki épülésükre magukévá tenni? Habozás nélkül azt mondom, hogy, ha a mohamedánok könnyörtelenek voltak, akkor a hindúk viszont zsugoriak, és a szűkmarkúság rosszabb, mint a könnyörtelenség.

11. Vita tárgyát képezi, hogy a hindú vallás térítő vallás volt-e valaha. Vannak, akik szerint soha nem volt térítő. Mások szerint az volt. El kell fogadnunk, hogy valaha valóban az volt. Nem tudott volna szétterjedni Indiában, ha nem lett volna térítő vallás. Azt a tényt is el kell fogadnunk, hogy ma nem térítő vallás. A kérdés tehát nem az, hogy valaha térítő vallás volt-e. A valódi kérdés az, hogy a hindú vallás miért hagyott fel a térítéssel.

Íme az én válaszom: A hindú vallás akkor szűnt meg térítő vallásnak lenni, amikor a kasztrendszer felépült a hindúk között. A kaszt nem fér össze a térítéssel. A térítés nem pusztán hiedelmek és dogmák bevétele az elmékbe. A térítéssel kapcsolatban sokkal fontosabb probléma az, hogy a betérőknek helyet kell találni a közösség társadalmi életében. A probléma az, hogy mely kasztban helyezték el a betérőt. Ez a kérdés minden hindút zavarba kell, hogy ejtsen, aki idegeneket meg akar téríteni a saját vallására.

A kluboktól eltérően egy kaszt tagsága nem áll nyitva mindenféle emberek előtt. A kaszt törvénye arra korlátozza a tagságát, aki beleszületett. A kasztok önállóak, és sehol nincs olyan tekintély, amely rákényszeríthetne egy kasztot, hogy egy jövevényt **befogadjon**. S mivel a hindú társadalom kasztok összessége, és minden kaszt szigorúan testületként működik, a betérők számára nincs hely. Így tehát a kaszt akadályozta meg a hindúkat abban, hogy terjeszkedjenek, és magukba olvasszanak más vallási közösségeket. Amíg a kasztok fennállnak, a hindú vallás nem válhat küldetéses vallássá, és a hindúvá tisztulás (suddhi □□□□□□) haszontalan bolondság lesz. (A suddhi az Árja Szamádzs mozgalom javaslata volt

muszlim és keresztény indiaiak hindúvá tisztulása, térítése érdekében. Dajánand Szaraszvatí javaslata alapján a kaszton kívüli dalitok is tiszta hindúvá tehetők ugyanilyen módon.)

12. Lehetetlen a hindúk számára a suddhi, s ugyanez okból lehetetlen a számukra **az összetartás** (szanghatan □□□□□) is. A szanghatan mögöttes tartalma az, hogy el kell távolítani a hindúk tudatából a féltékenységet és gyávaságot, ami miatt megfutamodnak a mohamedánoktól és a szikhektől, s ami árulásba és ravaszkodásba viszi őket saját védelmükben. Természetesen adódik a kérdés: honnan veszik a mohamedánok és a szikhek az erejüket és bátorságukat? Biztos vagyok abban, hogy nem a fizikai erő, nem az étrend és nem a kiképzés teszi. Abból származik az erejük, hogy minden szikh a segítségére siet egy szikhnek, aki veszélybe kerül. Minden mohamedán a segítségére siet egy muszlimnak, akit megtámadtak.

A hindúkból ez az erő hiányzik. Nem lehetnek biztosak benne, hogy a hitsorsosaik a segítségükre jönnek. Arra vannak kárhóztatva, hogy egyedül maradjanak, erőtllenül és gyáván megfutamodjanak. A szikhek és a muzulmánok bátran kiállnak küzdeni, mert tudják, hogy nem maradnak magukra. Akiben megvan ez a hit, az kitart, akiben nincs, az meghátrál.

Ha folytatjuk ezt a gondolatmenetet, és fölteszük a kérdést: mi teszi képessé a szikhet és a muzulmánt arra, hogy biztonságban érezze magát, és a hindú miért nem remél segítséget, azt találjuk, hogy a különbség oka társas létük eltéréséből fakad. A szikhek és a mohamedánok társas léte bajtársi érzést nyújt. A hindúk társas léte nem. A szikhek és a muszlimok között van egy szociális összetartó erő, ami bháivá, testvérré cementezi össze őket. A hindúk között ilyen cement nincs, és egy hindú nem tekinti testvérenek a másik hindút. Ez magyarázza, hogy egy szikh miért mondja és érzi, hogy egyetlen szikh vagy khálszá □□□□□□ felér százhuszonöt-ezer emberrel. Ez magyarázza, hogy egy

mohamedán kitesz egy hindú tömeget. A különbség kétségtelenül a kaszt miatt van. Amíg a kaszt megmarad, nem lesz összetartás (*szanghatan*), és amíg nincs összetartás (*szanghatan*), a hindú gyöngé és alázas lesz.

A hindúk azt állítják, hogy ők nagyon toleráns emberek. Szerintem ez téves. Sok esetben intoleránsak tudnak lenni, és ha mégis éppen toleránsak, az azért van, mert gyöngék vagy közönyösek ahhoz, hogy ellenszegüljenek. A hindúk közönye természetükké vált, s ezért a hindúk szelíden eltűrik a sértéseket, sőt a jogtalanságokat. Ezt látjuk köztük, *Morris* szavaival: „A nagy letiporja a kicsit, az erős megveri a gyöngét, a kegyetlen nem fél, a kedves nem merészel, és a bölcs ember nem törődik.” A hindú istenek mindent eltűrnék, így nem nehéz elképzelni a hátrányos helyzetűek és az elnyomottak szánandó helyzetét a hindúk között. A közöny a legrosszabb fertőző betegség. Miért olyan közönyösek a hindúk? Álláspontom szerint a közöny a kasztrendszer következménye, amely lehetlenné tette az összetartást (*szanghatan*) és a jó ügyért való együttműködést.

13. Minden reform ott kezdődik, hogy az egyén hangot ad saját véleményének, hitének, saját függetlenségének és érdekének a csoport normájával, a csoport tekintélyével és a csoport érdekeivel szemben. **A reform** folytatása azonban attól függ, hogy a csoport milyen mozgásteret enged az egyéni igény érvényesítésének. Ha a csoport toleráns, és méltányosan kezeli az ilyen egyéneket, akkor ők folytatni fogják saját álláspontjuk megfogalmazását, és a végén társaikat is maguk mellé állítják. Másfelől viszont ha a csoport intoleráns, és nem válogat az eszközökben, hogy elnyomja az ilyen egyéneket, akkor ők elpusztulnak, és a reform elhal.

Mármost a kaszt megkérdőjelezhetetlen joga, hogy kiközösítsen bárkit, aki a kaszt szabályainak megszegésében

bűnös. A kiközösítés a társadalmi együttlét teljes beszűntetését jelentheti, ami bizony majdnem egyenlő a halálbüntetéssel. Nem csoda, hogy egyetlen hindú sem veszi a bátorságot, hogy a kasztja korlátain túl függetlenséget igényeljen magának.

Az igaz, hogy az ember nem haladhat teljesen együtt a társaival. De az is igaz, hogy nélkülük sem. Az lenne jó neki, ha a társaival a saját feltételei szerint társulhatna. Ha a saját feltételei szerint ez nem megy, akkor bármilyen feltételeket elfogad, egészen a teljes önfeladásig. Hiszen társadalom nélkül nem fog menni. A kaszt mindig készen áll arra, hogy kihasználja egy ember kiszolgáltatottságát, és kikényszerítse a szabályainak való teljes engedelmisséget a szabályok betűje és szelleme szerint egyaránt.

A kaszt könnyen összeesküvéssé változik, hogy pokollá tegye egy reformer életét. Ha az összeesküvés bűncselekmény, nem értem, miért nem bünteti a törvény az olyan gyalázatos cselekményt, amikor ki akarnak közösíteni egy személyt, mert szembe mert helyezkedni a kaszt szabályaival. Sőt az a helyzet, hogy gyakran maga a törvény ad lehetőséget a kasztnak, hogy tagságát szabályozza, és az egyet nem értőket kiközösítéssel büntesse. A kaszt az orthodoxok kezében hatalmas fegyver a reformok üldözésére és minden reform megfojtására.

14. Siralmas az a hatás, amit a kaszt a hindúk erkölcsöire gyakorol. A kaszt megöli a közösségi szellemet. A kaszt lerombolja a közjóért való áldozatvállalást. A kaszt ellehetetleníti a közvéleményt. Egy hindú közönsége a kasztja. Csak a kasztjáért érez felelősséget. Csak a kasztjához fűzi hűség. Az erényt a kaszt lovagolja meg, az erkölcsöt a kaszt köti le. Nincs rokonszenv az iránt, aki megérdemelné. Az érdemeseket nem értékelik. **A szűkölködők iránt nincs könyörületesség.** A szenvedés nem vált ki semmilyen választ. Van irgalom, de a kaszttal

kezdődik, és a kaszttal végződik. Van rokonszenv, de más kasztok tagjai iránt nincs.

Elismerné és követné-e egy hindú egy kiváló jó ember vezetését? A mahátmákat leszámítva azt kell válaszolnunk, hogy akkor fog követni egy vezetőt, ha az illető a saját kasztjából való. Egy bráhmin akkor fog követni egy vezetőt, ha az is bráhmin, egy kájasztha □□□□□□ akkor, ha az is kájasztha, és így tovább. A hindúkból hiányzik a képesség, hogy egy kasztjukon kívüli személy érdemeit értékeljék. Értékelik az erényt, de csak akkor, ha az illető velük egy kasztba tartozik. Az egész erkölcsük olyan rossz, mint a törzsi erkölcs. Az én kaszt-bélimnek igaza van vagy téved, az én kaszt-bélim jó vagy rossz. Nem az erény mellett áll ki, nem a bűnnel szemben áll ki. A kasztja mellett tart ki. Nem árulják el a hindúk a saját országukat a kasztjuk érdekében?

Eszményem a szabadságra, egyenlőségre és testvériségre alapuló társadalom

Nem volnék meglepve, ha Önök közül néhányukat kimerítené a kaszt szomorú hatásainak fárasztó felsorolása. Nincs ebben semmi új: Ezért áttérek a probléma konstruktív oldalára. Milyen az Önök eszményi társadalma, ha Önök nem akarják, hogy folyton a kasztról faggassák Önöket? Ha engem kérdeznek, az én eszményem a Szabadság-Egyenlőség-Testvériségre alapuló társadalom volna. Miért is ne?

Milyen ellenvetést is tehetnénk a **testvériséggel** szemben? Nem tudnék elképzelni ellenérvet. Az eszményi társadalom mobilis legyen, legyen tele csatornákkal, hogy az egyik helyről elvigye a változásokat a másik helyre. Az eszményi társadalomban sokféle érdeket kell közölni és megosztani. Sokféle szabad kapcsolódásnak kell lennie. Más szóval társadalmi endozmózisnak kell működnie. Ez a testvériség, ami egyébként csak a demokrácia másik neve. A demokrácia nem pusztán egy kormányzati forma. Mindenek előtt az együttélésnek, a megosztott egyesített tapasztalatoknak a

módja. Lényegében tiszteletteljes hozzáállás a polgártársakhoz.

Van-e ellenvetés a **szabadsággal** szemben? Kevesen ellenzik a szabadságot, amikor a mozgás szabadságának jogáról van szó, amikor a testi épséghez való jogról van szó. Nincs ellenvetés a szabadsággal szemben, amikor a tulajdonhoz való jogról van szó, a megélhetéshez szükséges anyagi eszközökről van szó, hogy testünket megfelelő egészségi állapotban tartsuk fenn. S ugyan miért is ne engednénk szabadságot az ember képességeinek hatékony és önálló élvezetére? A kasztrendszer támogatói miatt? Ők megengednék a szabadságot az élethez, testi épséghez, tulajdonhoz való jog értelmében, ám nem fognak készségesen beleegyezni a szabadságba ebben az értelemben, amennyiben ez magában foglalja a hivatás megválasztásának szabadságát.

Ám e szabadság ellenzése a rabszolgaság örökös fenntartását jelenti, mivel a rabszolgaság nemcsak az alávetettség legalizált formáját jelenti. Azt a társadalmat is jelenti, amelyben bizonyos emberek arra vannak kényszerítve, hogy elfogadják, hogy más emberek ellenőrizzék a viselkedésüket. Ez a feltétel ott is fennállhat, ahol jogi értelemben vett rabszolgaság nem létezik. Megtalálható ott, ahol – mint a kasztrendszerben – egyesek kénytelenek olyan, számukra előírt foglalkozásokat végezni, amely nem az ő választásuk.

Van-e ellenvetés az **egyenlőséggel** szemben? Ez nyilvánvalóan a leginkább vitatott része a francia forradalom hármasszavának. Az egyenlőséggel kapcsolatos ellenvetések lehetnek megalapozottak, és elfogadhatjuk, hogy minden ember nem egyenlő. De mi következik ebből? Lehet, hogy az egyenlőség egy jogi feltevés, de mégiscsak el kell fogadnunk, mint irányelvet. Az ember képességei függenek (1) a fizikai képességek öröklődésétől, (2) a társadalmi örökségtől, a szülői gondoskodásban megnyilvánuló adottságoktól, az iskolázottságtól, tudásanyagától, mind attól, ami a vad állapotnál

hatékonyabbá teszi, s végül (3) saját erőfeszítéseitől. E három tekintetben az emberek kétségtelenül egyenlőtlenek. A kérdés azonban az, hogy egyenlőtlenekként is kell-e kezelni őket, azért, mert egyenlőtlenek? Az egyenlőség ellenzőinek meg kell válaszolniuk ezt a kérdést.

Az individualisták szempontjából igazságos lehet egyenlőtlennek kezelni az embereket, amennyiben az erőfeszítéseik egyenlőtlenek. Kívánatos lehet annyi ösztönzést adni, amennyi csak lehetséges, hogy mindenkinek a képességei teljesen kifejlődjenek. De mi történne, ha az emberek az első két vonatkozásban olyan egyenlőtlenül lennének kezelve, amilyenek? Nyilvánvaló, hogy azok az egyének, akik kedvező születéssel, iskolázottsággal, családnévvel, üzleti kapcsolatokkal, anyagi örökséggel rendelkeznek, előnnyel indulnak a versenyben. Ám az ilyen körülmények között a kiválasztás nem a jobb képességűeknek kedvezne. A kiváltságosokat választaná ki. Az ésszerűség azt diktálja, hogy a harmadik vonatkozásban egyenlőtlennek kell kezelni az embereket, de az első két vonatkozásban, amennyire lehetséges, egyenlőtlennek kell kezelni őket az ésszerűség érvényesülése érdekében.

Ha a társadalomnak jó, ha tagjaiból minél többet kihoz, azt úgy teheti meg, hogy a verseny indulásakor mindenkit egyenlőnek kezel. Már csak ezért sem hanyagolhatjuk el az egyenlőséget. Van azonban egy másik ok is, amiért el kell fogadnunk az egyenlőséget. Egy államférfit a széles tömegek ügye foglalkoztat. Se ideje se tudása nincs ahhoz, hogy a méltányosság érdekében finom megkülönböztetéseket tegyen például a szükség vagy a képességek alapján. Akármilyen kívánatos vagy ésszerű is lenne a méltányosság, az emberiség nem képes annyi szempontot figyelembe venni. Az államférfi tehát durva és készen kapott szabályokat kell, hogy kövessen. E szabályok minden embert egyformán kell, hogy kezeljenek. Nem azért, mert egyformák, hanem azért, mert az osztályozás lehetetlen. Az egyenlőség persze csalóka, de mindent

összevéve ez az egyetlen mód arra, hogy egy államférfi eljárjon a politikában, amely szigorúan gyakorlati ügy, és szigorúan gyakorlatias ellenőrzést kíván meg.

A Dr. Ámbédkar szövegeket fordította, válogatta és az ismertető bekezdéseket írta: Derdák Tibor